Persoonlijke vrijstelling voor clerici

222. Geestelijken zijn niet gehouden tot de gabella, en wat meer is: een belastingreglement geldt niet voor de geestelijken, *imo non valet statutum quo ad clericos!* Tenzij de geestelijke koopman zou zijn; want handel is voor geestelijken verboden, aangezien dit hem weghoudt van de goddelijke zaken, *cum abstrahat a divinis*. Als de minderbroeders echter *de facto* onroerende goederen bezitten, zijn ze wel gehouden tot de lasten die erop drukken, net zoals de andere orden die geen bedelorden zijn (8).

223. Handel drijven betekent: kopen en in zijn geheel met winst doorverkopen, zonder de zaak te veranderen. De vrijstelling geldt ook voor paarden en andere zaken die hij gebruikt voor zichzelf. Het volstaat dat hij gekleed is in habijt en dat hij de *tonsura* heeft (kruinschering van de monniken) om geloofd te worden dat hij geestelijke is. Hetzelfde geldt voor wat hij of zijn familie draagt in de stad; maar niet voor zijn pachter (9).

Bertachinus zegt nog dat een reglement van leken tegen de concubines van geestelijken ongeldig is, omwille van de slechte faam die de geestelijken hierdoor zouden krijgen, *quia resultat infamia clericorum* (10).

Een gabellarius die belasting zou heffen van een geestelijke moet gestraft worden met excommunicatie; een *universitas*, zoals een stad bv., die belasting zou heffen op geestelijken, loopt het interdict[421] op, tot dat zij de belasting teruggegeven hebben (11).

De basis voor deze vrijstelling is het privilege van Artaxerxes, de koning van Perzië, dat blijkt uit het boek Esdras VII:24: "*Wij laten u ook weten dat het niet geoorloofd is belasting, schatting, of tol te heffen van priesters, levieten, zangers, deurwachters, tempeldienaren en het overige tempelpersoneel*"[422] (12). Dit is wel de eerste keer dat we een besluit van Artaxerxes rechtstreeks zien inroepen in Europa[423]!

De vrijstelling geldt ook niet in tijd van oorlog, en evenmin als hij getrouwd zou zijn, *nisi sit coniugatus talis clericus* (!), en ook niet voor de heffingen die opgelegd worden voor de salarissen van de bewakers van de stad en van de muren (13).

De lekenrechters zijn niet bevoegd voor geschillen tussen geestelijken en leken inzake gabella; de zaak moet aan de bisschop voorgelegd worden, *episcopus adiri debet* (14).

421 Het verbod om sacramenten te ontvangen: http://nl.wikipedia.org/wiki/Interdict.

422 Willibrordvertaling van de Bijbel, uitgave 1975.

423 Het gaat blijkbaar over Arthaxerxes Longimanus, 464-423 v. Chr. http://nl.wikipedia.org/wiki/Ezra_(boek). Wellicht de oudste 'wettekst' die nog in voege was dus, toen al 1800 jaar oud.

224. De heer of de stad die de gabella verhuurt, moet geen gabella betalen voor zijn contracten, want de fiscus is immuun voor alle belasting (15)[424].

Keizerinnen, *augusta*, zijn niet gehouden want ze hebben alle *privilegia fisci*. Hetzelfde geldt voor een gravin, *comitissa* (16).

Occupatio van een res derelicta

225. Wie een achtergelaten zaak (*res derelicta)* inbezitneemt, is gehouden de gabella te betalen alsof de zaak hem vervreemd of geschonken werd, want hij die de zaak achterlaat, wordt geacht ze geschonken te hebben: *habens rem pro derelicta videtur eam donare* (20)[425].

Dit is duidelijk verschillend van ons recht: een *occupatio rei derelictae* is geen contract, dus zou er geen schenkingsrecht over verschuldigd zijn. Het gaat hier blijkbaar over een vermoeden van simulatie, een soort fictie zonder tekst, in die tijd!

226. Ambassadeurs zijn niet gehouden tot de gabella voor de zaken die ze bij zich dragen voor het gebruik van hun vaderland, wel voor hun persoonlijk gebruik. Ambassadeurs van vijandige staten zijn zonder onderscheid gehouden: *ambassiadores hostium indictincte tenentur* (23).

Ook nu nog kennen we vrijstellingen voor ambassadeurs: cfr. *infra* artikel 2.8.6.0.1, eerste lid, 3° voor de schenkbelasting, en artikel 2.9.6.0.3, eerste lid, 5° voor het verkooprecht.

Gabella op een legaat

227. Als een belastingreglement belasting heft op een legaat van onderhoud (*de alimentis legatis)*, dan is de belastingplichtige de legataris als de belasting op personen geheven wordt, maar de erfgenaam als zij op zaken geheven wordt (25).

Joden

228. Als de inwoners van Ancona vrijgesteld zijn van gabella op de handelswaren die ze naar de haven van Fermo brengen, moet een Jood die in Ancona

424 Cfr. Deblauwe, *Inleiding tot de Successierechten*, KnopsPublishing, 2013, 421 nr. 996 e.v., bij art. 55 W.Succ.: *clericus clericum non decimat*.

425 Dit wordt herhaald in *pars octava*, *(sub)pars prima, 5*.

woont dan belasting betalen? Ik antwoord van niet, zegt Bertachinus, zoals mijn heer Johannes Bombellus[426] ook adviseerde (26).

Ficties en hun doorwerking in fiscalibus

229. Zij die als burgers beschouwd worden op grond van een wet, *ex forma statuti*, moeten ook de belasting betalen op de burgers[427]. Dat is merkwaardig, want zo'n bijzondere wet die hen als burgers beschouwt, is als gunst bedoeld en resulteert nochtans in iets negatiefs, een *odium*, nl. dat ze tot de gabella gehouden zijn. En het is ook merkwaardig omdat een belastingreglement (in principe) geen toepassing vindt op fictieve bepalingen, maar op echte; en voor burger gehouden worden, is een fictie (27).

230. Anderzijds: wanneer de wet zegt dat burgers *niet* gehouden zijn tot de gabella, vindt dit ook toepassing op hen die als burgers beschouwd worden. Een dergelijke wet wordt in principe toegepast in het voordeel, niet voor alles: *intelligitur quoad favores, non quoad omnia*. Daaruit volgt dat niet alleen burgers de vrijstelling van gabella genieten, maar ook dergelijke 'fictieve burgers', *tales habiti pro civibus* (28).

231. Het gaat hier dus om een burgerrechtelijke fictie, die doorwerkt in fiscale zaken: ze betalen gabella zoals burgers, en zijn er ook van vrijgesteld zoals burgers.

Een fictief burgerschap is als gunst bedoeld, en Bertachinus vindt het raar dat ze dus belasting moeten betalen, maar het is wel zo: *haberi pro civibus est fictio*.

Ook in ons recht is er twijfel over de doorwerking van ficties.

Bij de afwezigheid gaat de fiscale wetgever er blijkbaar van uit dat de afwezigverklaring ook fiscale gevolgen heeft[428]. Maar bij de sterfhuisclausule, waar artikel 1464 BW, dat een huwelijksvoordeel in bepaalde gevallen als een schenking wordt beschouwd (wat dus een fictie is), oordeelde het Hof van Cassatie dat dit niet tot gevolg heeft dat het een schenking is; en dat het voordeel op die grond niet aan successierechten onderworpen kan worden[429]. Het Hof oordeelt dus blijkbaar dat burgerrechtelijke ficties niet automatisch doorwerken *in fiscalibus*. De materie is duidelijk nog altijd in beweging; we zullen zien wat de

426 De man wordt nog vernoemd in een boek van Giovani Olivero, *Memorie storiche della città e marchesato di Ceva dell'arciprete Giovanni,* Ceva, 1858, p. 378, op Google Books, en http://it.wikisource.org/wiki/Pagina:Memorie_storiche_della_città_e_marchesato_di_Ceva.djvu/78.

427 In de tekstuitgave die wij normaal gebruiken is er tekst te kort: na de woorden *"teneantur solvere gabel.impositam in civibus"* ontbreekt er het woord "sic". Dat staat wel in de tekstuitgave van de Bayerische StaatsBibliothek, Münchener DigitalisierungsZentrum (ook op Google Books), p. 12 verso (=29[E]), bovenaan links.

428 Zie Deblauwe, *Inleiding tot de Successierechten*, KnopsPublishing, 2013, 36, nr. 65 e.v.

429 Deblauwe, *o.c.,* 49 nr. 91.

toekomst brengt, maar over de problematiek wordt dus al nagedacht sinds de jaren 1400!

Confiscatie

232. Een geestelijke die goederen van iemand anders, die niet vrijgesteld is, meedraagt en zegt dat ze de zijne zijn om de gabella te ontduiken, is zelf gehouden tot de gabella, en dit heeft tot gevolg dat de goederen zelf verbeurd verklaard worden, *quin etiam facit res ipsas incidere in commissum*. Hetzelfde geldt bij de *collectae*: als een vrijgesteld burger zegt dat een goed dat onderworpen is aan de belasting van hem is, en ze laat kopen op zijn naam, moet dat goed geconfisqueerd worden (29).

Vernietigde rechtshandeling

233. Ook een minderjarige is gehouden om de gabella te betalen; zoniet volgt confiscatie. Maar hij kan nog betalen binnen de 30 dagen, en in dat geval gaat hij vrijuit. Wordt de rechtshandeling bovendien vernietigd vóór deze termijn, dan is er geen belasting verschuldigd (32).

234. *Homines de castro*, militairen dus, betalen geen belasting (33).

235. Ook een legataris betaalt niet de *gabella voor handelaars*: ook al heeft hij profijt (*lucrum)* uit zijn legaat, toch wordt hij geen handelaar, want handelaars zijn zij die regelmatig contracteren, niet één keer, zoals hier: *negotiatores enim dicuntur qui contrahunt videlicet frequentur non semel tamen ut ibi*. Tenzij voor een handelaar waarbij de inbezitname of de inschrijving (wellicht de registratie als handelaar) voorafging: dan wordt hij ook door één handeling handelaar.

Ook door het aangaan van een contract van bruidsschat wordt men geen handelaar (34).

Geen belasting op onzedige handelingen

236. *Lenones* zijn geen belasting verschuldigd, hoewel het vroeger anders was op grond van een decreet van keizer Caligula, zoals Suetonius getuigt[430]. Een *leno* is iemand die een vrouw houdt als prostituée. Hetzelfde geldt voor een man die bewust zijn overspelige vrouw thuis houdt (37). De regel wordt verder nog herhaald: *de lucro meretricis non est solvenda gabella, quia dicitur turpe lucrum*[431].

430 Dit lijkt te kloppen: http://nl.wikipedia.org/wiki/Caligula, verwijzend naar Suet., *Vita Gai* 40.

431 in *pars octava*, *(sub)pars secunda,* nr. 22.